

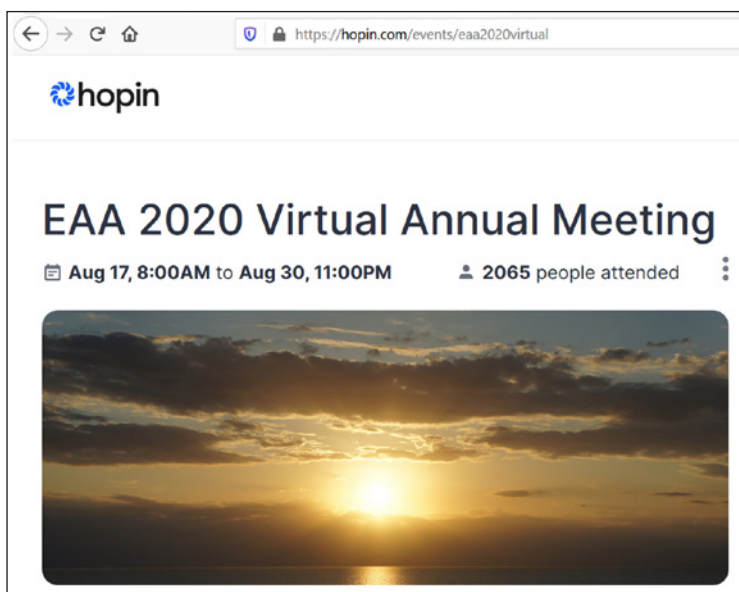
AKTUALITY

Archeologické konferencie v čase koronakrízy

Vedecké konferencie, a to nielen archeologické, sa v roku 2020 vo väčšine prípadov museli presunúť z dôvodu pandemickej situácie do online priestoru. Termíny mnohých plánovaných konferencií sa práve z uvedeného dôvodu viacnásobne posúvali dúfajúc v priaznivý vývoj a možnosť realizácie stretnutí v prezenčnej forme. Niektoré konferencie sa podarilo uskutočniť v kombinovanej podobe – online/dištančne aj prezenčne – napriek výrazne narastajúcej tendencii počtu infikovaných vírusom Covid-19, iné sa vďaka hojnej odozve organizátorov sekcií a prednášajúcich realizovali, ale už iba virtuálne.

Pandemická situácia doslovne celosvetovo zasiahla aj do realizácie 9. Svetového archeologického kongresu (World archaeological congress, WAC¹), ktorý sa mal uskutočniť 5. – 9. júla 2020 v Prahe, v Českej republike. Po vyše roku intenzívnych príprav sme boli postavení pred ťažké, ale zodpovedné rozhodnutie vedúcich organizátorov (WAC Executive Board and WAC Council) posunúť realizáciu tohto veľkého kongresu na júl 2022. Slovensko má svojich zástupcov práve z Katedry archeológie v Bratislave, v International Advisory Board – J. Bátora a neskôr aj T. Taylor a Local Working Committee – J. Mellnerová Šuteková. Zrušenie nastalo práve v čase prihlasovania abstraktov prednášok a posterov do schválených sekcií, ktorých počet dosiahol 147 sekcií v 21 tematických blokoch, no prijali sme ho so všeobecným súhlasom. Organizátori veria, že väčšina prihlásených sa v zdraví spoločne stretne v Prahe na začiatku leta 2022. Náročné jaré obdobie pre svetovú archeológiu vystriedala priaznivejšia situácia pre európsku archeológiu, ktorá aj vďaka „menšej“ organizačnej záťaži vyústila do prípravy a realizácie 26. konferencie Európskej asociácie archeológov² v online priestore (Annual Meeting of the European Association of Archaeologists – #EAA2020virtual). Virtuálna konferencia a networking sa úspešne konali v pôvodnom plánovanom termíne 24. – 30. augusta 2020, kedy sme sa mali mnohí stretnúť osobne v Budapešti v Maďarsku. Časť sekcií sa na základe spoločného rozhodnutia ich organizátorov a prednášajúcich v online priestore nerealizovala, no účasť bola aj tak naozaj vysoká (cez 2000 prihlásených). Všetky súčasť programu vrátane otváracieho ceremoniálu, hlavných prednášok,

Obr. 1. #EAA2020virtual. Print screen vstupného portálu konferencie v programe Hopin (archív autoriek).

mimoprednáškového networkingu, európskeho archeologického veľtrhu a samotných sekcií sa odohrávali vo virtuálnom priestore programu Hopin (obr. 1), ktorý túto záťaž aj pri vysokom počte účastníkov, členov EAA, zvládol so ct'ou. Členovia katedry archeológie prezentovali svoje príspevky v dvoch tematických sekciách a to *Between time, between methods: exploring the links of Chalcolithic and Bronze Age Carpathian Basin through a ceramic lens* a *Carpathian Basin and Its Borders in Time of Wars between Fall of Constantinople and the End of World War 2*. Organizátormi konferencie EAA v roku 2021 sú viaceré archeologické inštitúcie v meste Kiel (Schleswig-Holstein) v Nemecku, ktoré počítajú aj s kombinovanou formou prednášok.

Len o niekoľko dní sa v našom stredo-európskom priestore realizovalo ďalšie stretnutie, tentokrát českých a slovenských ar-

1 Webová stránka World Archaeological Congress: <https://www.wac-9.org/> (navštívené dňa 20. 12. 2020).

2 Webová stránka European Association of Archaeologist <https://www.e-a-a.org/> (navštívené dňa 20. 12. 2020).

cheológov s hosťami zo zahraničia špecializujúcich sa na obdobie neolitu a eneolitu. Štafetu každoročne sa opakujúcej konferencie Otázky neolitu a eneolitu našich zemí (krajín) prebrali tento rok kolegovia z Masarykovej univerzity v Brne, Ústavu archeologie a muzeologie (P. Tóth a kolektív) a Moravského zemského muzea. Vďaka uvoľneniu pandemickej situácie sa podarilo v dňoch 9. – 11. 9. 2020 realizovať už 39. ročník konferencie³ v priestoroch univerzity a to na vysokej organizačnej úrovni. Pre tých, ktorí sa z rôznych dôvodov nedostali osobne do Brna, bolo umožnené prednášať dištančne, resp. sledovať konferenciu online vďaka streamovému prenosu. Ostatní účastníci si nálezite užili osobné stretnutia, vedecké prednášky a diskusie na aktuálne témy európskeho neolitu a eneolitu. Katedra archeológie mala zastúpenie s dvoma príspevkami v tematickom bloku *Človek jako společenská a ekonomická bytost* a v študentskej sekcii.

Konferenčný kolotoč pokračoval aj naďalej, no aktuálna situácia umožňovala najmä dištančnú formu stretnutí. Na stránkach tohto časopisu ste už boli informovaní o realizácii konferencie Počítačová podpora v archeológii⁴ (ďalej len PPA) v minulých rokoch, kedy ešte nikto nepredpokladal, s akou výzvou sa budú musieť jej aktuálni organizátori popasovať. Slovenská sekcia organizátorov 18. ročníka konferencie (vrátane Katedry archeológie FiF UK v Bratislave v zastúpení K. Hladíkovou) predala ešte minulý rok pomyselný štafetový kolík kolegom z Čiech, ktorí sa v roku 2020 podujali zorganizovať jej 19. ročník.⁵ To však ešte netušili, aké prekážky budú musieť prekonávať. Aktuálny ročník organizovala trojica inštitúcií Katedra archeologie ZČU v Plzni zastúpená P. Krišťufom, Územní odborné pracoviště NPÚ z Lokte reprezentovaná F. Prekopom a za brnenský Ústav archeologické památkové péče sa k organizácii pripojila aj J. Bíšková. Konferencia PPA tradične organizovaná v avizovanom jarnom termíne koncom mája bola pre lockdown krajín a zatvorenie hraníc preložená na jesenný termín v nádeji, že prinajmenej českí kolegovia by sa jej mohli zúčastniť prezenčne, zatiaľ čo slovenskí by sa jej mohli zúčastniť aj dištančne v závislosti od situácie na hraniciach. Avšak napriek relatívne stabilizovaným letným mesiacom, sa vývoj pandémie na jeseň opäť zhoršil. Plány stretnúť sa v Žatci v chmelárskom inštitúte boli definitívne zmarené. Organizátori boli postavení pred dilemu presunutia konferencie o rok alebo jej realizácie v online priestore ešte do konca roka 2020. Rozhodli sa zorganizovať konferenciu v dištančnej forme a dôkazom toho, že sa tejto výzvy chopili naozaj výborne, bola aj samotná virtuálna konferencia, ktorá sa realizovala v dňoch 4. – 5. 11. 2020 za účasti rekordného počtu účastníkov. Trojica organizátorov dokonca pre účastníkov pripravila inštruktážne video o práci s programom (*obr. 2*),⁶ ktorý bol využívaný nielen na prednášky ale aj súbežné debaty v tzv. breakout room-e. Súčasťou nabitého programu bolo aj netradične poňaté online exkurzie a taktiež spoločenský večer. Program konferencie bol rozdelený do sekcií *Big Data, Artefakty a jejich data, Archeologie z nebe I. (DZP)* a *Archeologie z nebe II. (Analýza dat)*. V úvodný deň sa konali prvé dva zo spomenutých blokov, ktoré boli ukončené intenzívnou diskúziou s nosnou témou *Archeologická výuka a konference za časů koron*. Prvý blok prednášok otvoril príspevok kolektívu ARÚB prezentovaný M. Vlachom o projekte výskumu protohistorických komunit. Archeologické „OpenData“ v 3D predstavili M. Košťál, na ktorých nadviazal O. Švejcár s informáciou o databáze MEDCEM: Vre pre medzinárodné zdieľanie dát o stredovekých pohrebiskách. Príspevok D. Nováka o Archeologickom informačnom systéme ČR uzavrel prvý blok prednášok, na ktorý nadviazala diskusia.

Druhý blok toho istého dňa zamerl svoju pozornosť najmä na prácu s laserovým profilovačom, ktorého sa týkali prvé tri príspevky v podaní P. Demjána (Archeologický ústav AV ČR), D. G. Patzán spolu s M. Kováčom a F. Prekopa. Nasledovný príspevok sa týkal optických metód a ich aplikácii v dokumentácii bronzových artefaktov podaný autorskou dvojicou M. Havlíkovou a V. Nosekom. Ako posledný referát odznela prednáška o digitálnom depozitáre Archeologického ústavu SAV v Nitre od B. Pavloviča. Záver prvého dňa spestrila už vyššie spomínaná panelová diskusia a definitívne ho ukončil spoločenský večer v online verzii.

Nasledujúci deň otvoril prednáškový blok *Archeologie z nebe* referát J. Johna o využití bezpilotných lietadiel pre dokumentáciu mohylových pohrebísk, po ktorom nasledovala prednáška M. Gojdu s názvom Obranná línie z napoleonských válek v dolním Poohří ve světle dálkového průzkumu. M. Kalábek (Archeologické centrum Olomouc) nás informoval o situácii s leteckou prospekciou v oblasti strednej Moravy. Za kolektív UKAR Praha vystúpil J. Havlík

3 Webová stránka 39. ročníka konferencie: <https://archeo-muzeo.phil.muni.cz/vyzkum/konference/otazky-neolitu-a-eneolitu-39> (navštívené dňa 20. 12. 2020).

4 Správu z konferencie v roku 2019 publikovala K. Hladíková v *Musaice archaeologicae* 1, 2019, 191n.

5 <https://archeo-muzeo.phil.muni.cz/aktualne/kalendar-akci/konference-pocitacova-podpora-v-archeologii-online> (navštívené dňa 20. 12. 2020).

6 19. ročník konferencie Počítačová podpora v archeológii, zdieľané video PPA_jak na to.mp4, autori Petr Krišťuf, Filip Prekop, Jarmila Bíšková.

Obr. 2. PPA 2020. Print screen úvodu inštruktážneho videa k online konferencii (archív autoriek).

modelu reliéfu jeseníckej montánnej krajiny a blok uzavrel príspevkov slovenského kolektívu L. Gálovej, T. Lieskovského, P. Bistáka a J. Zachara informujúci o pokračovaní projektu laserového leteckého skenovania územia Slovenskej republiky a jeho využitia pri ochrane archeologického dedičstva.

Osviežujúcim predelom medzi blokmi bola virtuálna exkurzia, po ktorej nasledoval blok *Archeologie z nebe II (Analýza dat)*. Dvojica M. Kuna a R. Křivánek referovali o netradičnom spracovaní magnetometrických dát na príklade prieskumu sídliska z mladšej doby bronzovej v Březnici. Za Katedru archeológie vystúpila s príspevkom o prístupových cestách na hradisko v Prašniku aj doktorandka Katedry archeológie FiF UK L. Demková. R. Bíško spolu s kolegami A. Navrátilom a T. Tencerom vystúpili s príspevkom o hradisku Tabulová hora pri Klentnici a jeho opevnení. L. Tlapáková informovala o možnostiach využitia ArcGisu v transdisciplinárnom výskume a referát A. Pažout nás prostredníctvom svojho príspevku preniesol do Izraela a vo svetle priestorových analýz predstavil model dynamiky a vývoja osídlenia mesta Hippos. Ako predposledná prezentácia tohto dňa zaznela prezentácia M. Dyčku o umiestňovaní prvkov systému Limes Romanus v kontexte priestorových analýz.

Po ukončení posledného bloku prednášok a následne krátkej prestávke si účastníci mali možnosť vypočuť zaujímavú *keynote lecture* v podaní R. Fernandes (Max Planck Institute for the Science of Human History) s názvom: *Can artificial intelligence interpret history? Moving towards the use of artificial intelligence to interpret historical developments*, po ktorej nasledovala diskusia.

Na záver konferencie vystúpil Prof. J. Macháček (Ústav archeologie a muzeologie, MU Brno), ktorý ako otec zakladateľ poďakoval tohtoročným organizátorom za skvele odvedenú prácu a oznámil, že 20. ročník sa bude konať na Morave zrejme až v jesennom termíne roku 2021 v závislosti od aktuálnej pandemickej situácie. Vzhľadom na to, že konferencia sa konala v online priestore, organizátori sa rozhodli zostaviť aj online zborník, ktorý bude čoskoro prístupný pre potenciálnych záujemcov, ktorí sa konferencie zúčastniť nemohli.

Súčasná pandemická situácia, aj keď je po všetkých stránkach veľmi náročná a bolestná, otvorila dokorán dvere virtuálnemu priestoru, ktorý aj archeologická vedecká obec plynulo využila pri realizácii spoločných prednáškových a konferenčných meetingov. Netajíme sa ale tým, že sa už tešíme na ten čas, kedy sa budeme môcť opäť stretnúť osobne.

Správajme sa zodpovedne!

Katarína Hladíková – Jana Mellnerová Šuteková

s prednáškou o diaľkovom prieskume Zeme a štúdiu topografických máp v oblasti stredného povodia Surchandarji v južnom Uzbekistane. Nasledovný príspevok v opäť v podaní M. Vlacha za kolektív ARUB predstavil využitie multispektrálneho snímokovania pri diaľkovom prieskume protohistorických lokalít v strednom Podyjí. O. Malina diskutoval tému dokumentáciou zaniknutých pluzín pomocou LLS. Plynulé pokračovanie sekcie zabezpečil príspevok kolektívu v zložení O. Malinu, P. Malíka, M. Tejkala, J. Večeru a M. Zezulu zaoberajúci sa použitím vrstevníc pri vizualizácii digitálneho